

Kenniscentrum in oprichting voor bestrijding van invasieve waterplanten

Genormeerde harkboot-methode wordt naar een hoger plan getild met kennisdeling en opleiding

De inmiddels bewezen harkboot-methode ter bestrijding van wortelende invasieve exoten krijgt een onafhankelijk platform dat kennis en expertise verder gaat verspreiden. Ook zullen er in de toekomst opleidingen worden aangeboden die leiden tot certificering van mensen en bedrijven voor de specialistische harkmethode volgens de Europese norm CWA17916. Leon Sterk, oprichter van Harkboot.nl en initiatiefnemer van de norm, maakt zich sterk voor de oprichting van een kenniscentrum rondom de harkmethode. Hij krijgt hier ondertussen steun voor van de NVWA.

Auteur: Emiel te Walvaart

De initiatiefnemer voor het kenniscentrum voor de harkmethode ter bestrijding van wortelende ongewenste (invasieve) waterplanten is Leon Sterk, oprichter van Harkboot.nl. Hij ontwikkelde de harkmethode omdat de bestaande beheermethoden om waterplanten terug te dringen niet het gewenste resultaat hadden. Daarentegen verwijdert de harkmethode wel

op effectieve wijze de ongewenste waterplanten met wortel en al, met oog voor het welzijn van vissen. Sterk heeft het bedrijf Harkboot.nl ondertussen overgedragen en richt zich nu op het kenniscentrum om de door hem ontwikkelde Europese norm voor harkmethode te implementeren.

Toenemende uitdaging
Op dit moment is de financiering van het kenniscentrum in wording in volle gang. 'Het projectplan wordt ingediend bij de EU in het kader van een Call for Life-subsidie. Er lopen daarnaast verschillende gesprekken met geïnteresseerde partners, zoals de NVWA en Sportvisserij Nederland, om zitting te nemen in het platform dat het kenniscentrum zal gaan ondersteunen met hun expertise.'

Toenemende uitdaging

De harkmethode is een welkome oplossing

Leon Sterk (r) met CWA-certificaat

voor waterbeheerders die een toenemende uitdaging zien om de doorstroming van water te kunnen blijven garanderen. De Kaderrichtlijn Water (KRW) normen vanuit Europa zorgen mede voor een explosieve toename van waterplanten. De ongeremde groei van exoten kan daarbij worden opgeteld. Er is op dit moment zowel bij overheden die opdrachtgevers zijn, als de aannemers nog onvoldoende kennis en ervaring om de methode volgens de norm in te zetten. Hiervoor is zowel promotie van de methode, opleiding en een doorontwikkeling naar controle en handhaving noodzakelijk. Een onafhankelijk kenniscentrum is voor alle partijen hierbij een vereiste, aldus Leon Sterk.

Uniforme bestrijdingsmethode

In de praktijk blijkt een integrale aanpak tussen verschillende overheidslagen in de huidige situ-

atie niet berekend op het grensoverschrijdende probleem van de waterplanten. Een gevolg hiervan kan zijn dat publieke middelen ineffectief worden besteed. 'Wij zien bij de aanbestedende diensten daarbij een discrepantie tussen bestaand beleid en onvoldoende kennis op innovatieve uitvoeringsmaatregelen zoals deze erkende norm.'

Sterk wil met het nieuwe kennisinstituut de Europese norm van de harkmethode onder de aandacht brengen bij aanbestedende diensten. 'Enerzijds heb je de opdrachtgevers als waterschappen, gemeentes en provincies. Je ziet nu al diverse instanties in Nederland die Europese aanbestedingen doen volgens de CWA 17916. Anderzijds is het ook belangrijk dat er meer bedrijven, die volgens de norm kunnen werken, kunnen voorzien in de toenemende vraag. Niet

alleen in Nederland maar ook daarbuiten. Het is een Europese uitdaging. Een voorbeeld hiervan zijn de, door waterplaten en exoten, verstopte watergangen voor de beroepsvaart in Frankrijk. Het staat de ambitie van Frankrijk in de weg om stikstof te reduceren door het vervoer over het water te intensiveren.'

Bovendien weegt het belang van een uniforme bestrijdingsmethode zwaar. Sterk: 'Het heeft geen zin wanneer provincie A en provincie B op aansluitend water, twee verschillende bestrijdingsmethoden inzet die niet met elkaar overeenkomen. Aannemers kunnen hiermee de kwaliteit niet borgen en de investeringen zijn dan niet effectief ingezet. Het is essentieel dat, wanneer instanties exoten bestrijden, het op een eenduidige manier gebeurt. Deze norm helpt de verschillende overheidslagen om effectief en in gezamenlijkheid naar een gewenste oplossing te komen.'

Het kenniscentrum in wording gaat zich dan ook richten op de diverse overheden. 'In Brussel wordt het beleid van de provincies bepaald. De informatieverstrekking aan de voorkant dient duidelijk te zijn, zodat blijkt dat er bijvoorbeeld in het provinciehuis daadwerkelijk al bewegingen zijn. Zo heeft de provincie Overijssel een miljoenensubsidie gekregen voor de aanpak van invasieve soorten in de Wieden/Weerribben via de harkmethode. De provincie en het waterschap hebben die norm ook al echt voorgescreven.'

De markt ontwikkelen volgens de norm

Om aan de toenemende vraag te voldoen, wil het kenniscentrum bedrijven actief benaderen en informeren. Vanuit de vaststelling van de nieuwe Europese norm kunnen zij zich laten certificeren volgens deze norm. Op dit moment zijn er simpelweg nog te weinig aanbieders. Het kenniscentrum zelf gaat geen certificaten afgeven. 'We doen dat om de onafhankelijkheid te garanderen. De certificerende instelling is in dit geval Control Union. Deze kan bijvoorbeeld ook je CO2- of VCA-certificering rondmaken.'

De harkmethode is in eerste instantie vooral ingezet tegen overlast gevende invasieve exoten, maar is ook geschikt voor de bestrijding van woekerende, inheemse waterplanten. 'Maar we weten allemaal dat, als je het te rigoureuus aanpakt, je meer kwaad dan goed doet met die methode. Dat betekent dat de mensen die je hiervoor in gaat zetten, zowel bedrijven als

'Wij willen met behulp van het kenniscentrum de norm voor de harkmethode nationaal en internationaal bekendheid geven'

machinisten, goed opgeleid moeten zijn. Een adequaat opleidingsverhaal hoort ook bij het kenniscentrum.'

Het kenniscentrum gaat dan ook opleidingen en trainingen verzorgen vanuit een fysieke locatie. 'Voor het theoretische gedeelte van de harkmethode is een e-learningtraject gemaakt. Dit wordt aangevuld met praktijktrainingen op locatie. Wij verwachten dit in 2024 operationeel te hebben.'

Wetgeving

Sterk stipt nog een andere ambitie aan. 'Het idee achter het kenniscentrum is dat we de normering wellicht in de toekomst kunnen koppelen aan wetgeving. Er staat bijvoorbeeld in de exotenverordening dat je sommige planten moet elimineren, maar er is niets te vinden over hoe je dat moet doen. Het gaat erom dat mensen gekwalificeerd en gecertificeerd zijn om dergelijke werkzaamheden te doen. In het verleden hebben we grotere loonbedrijven gezien die naar eigen zeggen volgens dezelfde methode werken. Helaas met onvoldoende resultaat en met ontevreden opdrachtgevers als gevolg. Sterk benadrukt dat het implementeren van de norm voor de harkmethode is gericht op het opleiden van mensen. De kennis van de machinist betreft namelijk niet alleen de technische kant, maar ook de inhoudelijke kant, zoals welke planten het betreft.'

Volgens Sterk spelen producenten van de harkboten eveneens een belangrijke rol in dit verhaal. 'Het is belangrijk dat zij zich in het ontwikkel- en productieproces richten op de normering. Als de producent gaat voldoen aan die norm, dan betekent het dat de boot aansluit op de juiste uitvoering.'

Al met al heb je bij de bestrijding van exoten te maken met enerzijds een aanbestedende en anderzijds een uitvoerende kant. 'Voorlichting aan aanbesteders is hierbij van belang. Waarom zou je volgens zo'n norm gaan werken? Waarom zou je het voorschrijven? Het heeft er ten eerste mee te maken dat de opdrachtgever goed op de hoogte is van de eisen waarop een opdrachtnemer aan moet voldoen. Vervolgens moet de opdrachtnemer daar ook aan voldoen. Die kan zich laten certificeren op dat niveau en de juiste harkboot inzetten met adequaat opgeleide mensen. Je kunt het een beetje vergelijken met de aanpak van asbest, dan weet je zeker dat je mensen krijgt die gespecialiseerd zijn in de betreffende werkzaamheden.'

Europese insteek

Sterk wil met behulp van het kenniscentrum de norm nationaal en internationaal bekendheid geven. 'Wij willen daarmee een gebieds-overschrijdende aanpak van exoten mogelijk maken. Het houdt niet op bij provincie- of landsgrenzen. Met Harkboot hebben we ook al in Frankrijk, België en Duitsland gewerkt. In eerste instantie richten we ons met het kenniscentrum op Nederland, maar we streven in de toekomst naar een Europese insteek. Uiteindelijk wordt het beleid dan ook op Europees niveau bepaald. Bovendien is het positief dat NVWA aanhaakt om proactief in te spelen op de problemen die we zeker krijgen en hoe we de aanpak kunnen faciliteren.'

Duurzame bestrijdingswijze ondersteund door partners

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) deelt kennis en advies met het kenniscentrum. NVWA constateert een probleem op het gebied van een invasieve exoot en streeft daarbij naar een normering voor de bestrijding. In dit geval heeft ook onder andere de sportvisserij, die vanaf het begin betrokken is geweest bij de ontwikkeling van de harkmethode, meegewerkt aan de totstandkoming van de Europese norm voor het verwijderen van wortelende (exotische) waterplanten (CWA17916).

Johan van Valkenburg, Nederlands Instituut voor Vectoren, Invasieve planten en Plantgezondheid (NIVIP)-NVWA, is betrokken bij zowel de ondersteuning voor de identificatie van de problematische invasieve planten als risicobeoordeling en beheersing van deze planten. Vanuit die hoedanigheid werkt hij al een tijdje samen met Harkboot. 'Ik bekijk hoe je die planten kunt verwijderen op een effectieve manier en met zo min mogelijk schade aan de omgeving. De ingreep als zodanig moet niet te veel negatieve effecten hebben op andere natuurwaarden. Belangrijk is ook dat de methode in die zin effectief is dat je niet weer na een half jaar terug moet komen om die planten te bestrijden. De voorkeur gaat dan ook uit naar een bestrijdingswijze waarbij je minder hoeft in te grijpen of die de plant helemaal opruimt. Zo verkiezen we de harkboot boven de maaimethode, die eigenlijk vergelijkbaar is met het gazon maaien.'

De harkboot-methode is volgens hem uit economisch en ecologisch oogpunt in veel situaties de beste oplossing. 'Het is een combinatie

van het financiële en ecologisch kostenplaatje, mits het uiteraard op een goede manier wordt ingezet. Maar dat is bij alle mogelijke methodes noodzakelijk, want als je deze niet correct uitvoert is het nog steeds een rommeltje.'

Economisch en ecologisch een bruikbare methode

De NVWA is betrokken geweest bij de totstandkoming van de NEN- en Europese CWA-norm. 'We hebben er met een blik op de inhoud naar gekeken. Welke methode is het? Hoe moet je die toepassen? Wat is het effect? En bereik je de doelen die je voor ogen staan, zoals economisch en ecologisch duurzaam beheer? Het was een samenwerking met NVWA, wetenschappelijke instituten, terreinbeheerders en wat betreft de Europese norm met partners uit verschillende EU-landen.'

De oprichting van het kenniscentrum is een logisch vervolg op de normering van de harkmethode, aldus Van Valkenburg. 'Zoals gezegd is het economisch en ecologisch een bruikbare methode, maar dat op papier te zetten is iets anders dan mensen opleiden om de methode effectief uit te voeren. De norm is meer dan alleen met de harkboot door de watergangen varen en die bepaalde planten worden aangepakt en weggegooid. Het is het hele traject van opleiden van personeel, brandstof die gebruikt wordt, hoe het geschoond wordt en dergelijke. Naast de kennis gaat ook om het technische aspect waarvoor mensen trainingen moeten volgen en certificaten halen. Op den duur kan het kenniscentrum breder worden met andere duurzame methodes in het beheer van invasieve exoten, naast de harkmethode.'

NVWA ondersteunt het kenniscentrum met zijn knowhow en expertise wat betreft de planten zelf. 'We hebben geen verstand van de technische, praktische kant van het gebruik van de harkboot. Je kunt wel aan het harken slaan, maar als gebruiker moet je wel weten welke exoten het betreft. We leveren als onderdeel van cursussen een bijdrage ter ondersteuning van identificatie van de planten, in welke vorm dan ook.'

